

Николай Алексеевич Габышев

Өлүөскэ

Тугу да эттэххинэ, Өлүөскэ нөнүө үһэн иһэр үгэстээх. Эн киниэхэ кэпсиигин:

- Бэҕэһээ аҕам үс кустаах кэллэ. Эмистэр да эмистэр!

- Па, ол диэн... Мин аҕам биирдэ аҕыс кустаах, биир хаастаах кэлбитэ. Хааһа улахан, ыарахан баҕайы этэ. Мин нэһиилэ көтөхпүтүм, ону даҕаны күүстээх буоламмын. Тутан көр эрэ быччынмын.

Оттон эн кыһытаҕын:

- Ол эн аҕан урут өлөрдөҕө дии. Оттон мин аҕам бэҕэһээ аҕалбыта, бүгүн күнүс хата кус түөһүн сиэҕим.

Өлүөскэ хата бэриммэт:

- Мин аҕам ыһыы үлэтигэр солото суох. Барбыта буоллар, уон куһу аҕалыа этэ. Оттон мин ийэм бүгүн собо буһарыах буолбута. Собо сааскы куһаҕан кустааҕар баҕас ордук ини...

Өлүөскэ төрдүс кылааска үөрэнэр. Ахсааны олус түргэнник элэгэлдьитэн таһаарар. Аан бастаан кинигэ кэннин өнгөс гынан эппиэтин булар. Онтон аҕыйахта эбэр-көбүрэтэр, түнэтэр-төгүллүүр да, сонно тута эппиэтин ойутан таһаарар. Учуутал Өлүөскэ тэтэрээтин көрдөр эрэ, алҕаһын булан ылар. Өлүөскэ син биир ботугуруур:

- Эппиэтэ сөп этэ дии...

Кыһыны быһа Өлүөскэ ааспыт сайын үрэҕи хайдах туора-маары харбаабытын, төһө умсубутун сэхэргээн тахсар. Сайын тийэн кини хайыһардыт бэрдэ, биирдии туһахтан иккилии эрэ ылбатах куобахчыт буолан хаалар.

Күөгүлээн ким саамай улахан балыгы хаптарбытай? Өлүөскэ.

- Су-баччаны, - диэн баран, икки илиитин быластыыр. – Оо, дьэ, тардыалаан ахан биэрбитэ ээ!

Ойуурга ким эһэни көрбүтэй? Өлүөскэ. Дьэ туран мутугу харбаан ылан, быраҕан кыраппыт! Эһэни сүүскэ түһэрбит, эһэ эрэйдээх куттанан "Оох!" диэт, куотан бадаһыйа турбут. Чэ, түксү...

Ити Өлүөскэ быйыл манныкка түбэстэ.

Арай төрдүс кылаас оҕолоро гербарий, таас энин хомуйа үрэх кытылынан сатыы барар буолбуттар. Хатыыстаах диэн сиргэ кулуһун оттон, чэйдэниэх буолтар. Онно балыксыттар быһыттаан, иитиэх саһылга күстэҕи бултуулар. Учууталлара эппит:

- Бары бииргэ барыахпыт, суолунан. Тийэн балык үөлэн сиэхпит. Ким үчүгэй балыгы үөлэр эбит, көрүөхпүт.

Дьэ, туран бараллар. Өлүөскэ саныыр – урут тийэн, балык үөлэн сиэбит киһи!
Оҕолорго балык үөлэн тоһуйуом!

Өлүөскэ Хатыыстаахха тоҕой сиһи быһа түһэр омоон суол баарын билэрэ. Оҕолору кытта үрэбинэн барсымахтаан иһэн, хойуу талахха сөрөнөн хаалан хаалар. Хайаны дабайар. Билигин быһа суолунан урут тийиэ – балыксыттар сөбүөхтэрэ, оҕолор соһуйуохтара, учуутала хайгыа.

Омоон суолунан сүүрэн дэгэйэн иһэн, Өлүөскэ эмискэ көхсө тымныйа, куйахата күүрэ түстэ: хойуу титирик быыһыгар улахан баҕайы хагдан эһэ барыйа турар эбит ээ!

Өлүөскэ часкыйа түһээт, төттөрү ыстанна. Уна-ханас буруйан, сүүрэн мэнийэн иһэн, туохтан эрэ иннэн атты түстэ. Эргиллэн көөртө – эһэтэ оол харааран турар, хамсаабат. Өйдөөн көрбүтэ – сууллубут тиит силиһэ өрө адаарыйбыт эбит. Өлүөскэ үөһэ тыынна, олорбохтоото, көлөһүнүн сотунна. Туран суолун көрбөхтөөтө – булбата, сирэийн хоту баран истэ.

Иннигэр аны туох амырыын алдьархай күүтэрин Өлүөскэ ол кэмнэ хантан билээхтиэй?

Уол муна-тэнэ иннин диэки баран истэ. Ханна эрэ тиит үрдүгэр тураах баҕайы хаабырбаан, соһутан өлөрө сыста. Бэл, атабын анныттан ойон тахсыбыт моҕотойтон куттанна.

Өлүөскэ сэрэх соһустук уна-ханас көрүнэ истэбинэ, уна диэки халлаан сэндэлийэн көһүннэ. Уол туораан, хайа үрдүттэн үрэҕи көрдө. Ити баар – букатын ырааппатах, биир сиргэ эргийэ сылдыбыт эбит. Оҕолоро оол ыраах субуһа турдулар. Тоҕойу эргийдилэр.

Өлүөскэ туруору сыыр хааһыгар турар. Киһи мэйиитэ эргийиэх үрдүгэ. Аллара – суулан иһэн иннэн, сыыр быарыгар көбөрө үүммүт мастар лабааларын үрэх диэки адаарыччы ууммуттар. Оок-сии, ити лабааны миинэн олорбут киһи, оҕолор төннөн иһэн төһө эрэ сөбөллөр этэ! Өлүөскэ, аллара өнгөс гынабын диэн, сытыйбыт тэллэйи үктээн халтарыда да, дьэ, аллара куугунаабат дуо? Кулгааҕа эрэ чункунаан хаалла. Эмискэ кинини ким эрэ хоннобун анныттан харбаан ылла...

Суолу быһа гербарий, таас энин хомуйан, Хатыыстаахха тийэн чэйдээн, балык үөлэн сиэн баран, күн налайыыта оҕолор төннөн иһэн дыктини көрдүлэр: били кэлэн иһэн сүрэбэлдьээн дыэтигэр төнүннэҕэ диэбит Өлүөскэлэрэ үрдүк сыыр сирэйигэр токуруйа үүммүт тиит лабаатыгар ырбаахытыттан таннары ыйанан, кэһиэхтээх куолаһынан үөгүлээн, сор бөҕөнү көрө турар эбит. Оҕолор бастаан куттаннылар, онтон күлүстүлэр. Учуутал сыыры дабайда.

Сирэйэ сүлэччи иһиэр диэри кумаарга-бырдахха сиэппит, куттанан буугуначчы тыыммыт уолу суон лабааттан нэһиилэ арааран, аллара түһэрдилэр. Маанһа кыыс ийэтигэр кэһии илдьэ иһэр биир үтэһэ күстэбин биэрдэ, оҕолор уу аҕаллылар.

Чаас анаарын кэрининэн тыыннаабын дьэ өйдөөн, Өлүөскэ тыын ылан, арыый сэргэхсийэн, күлбүт-үөрбүт оҕолор ортолоругар киирэн туран кырдык-хордук эттэбэ:

- Оҕолоор, эһиги кэлбэтэххит буоллар, мин итинник үс даҕаны күн ыйанан туруох эбишин. Хата, үчүгэй баҕайы этэ! Эһиги ону хаһан даҕаны билиэххит суоҕа!

Хор, оннук көрүдүөс киһи биһиги Өлүөскэбит.